

«ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՔԱՂԱՔ»

Posted on September 9, 2011 by Keghart

Category: [Opinions](#)

ԹԷ՞ «Յաւերժական Հայրենիք»

Հրայր Ճեպեճեան, Նիկոսիա, 9 Սեպտեմբեր 2011

ՓերոլիՈւրումպա հովիտի լեռնայինբարձրաւանդակին վրայ՝ ծովու մակերեսէն աւելի քան 2430 մետր բարձրութեամբ կը գտնուի աշխարհի եօթը հրաշալիքներէն «Մաչու փիչու»ն:

ԹԷ՞ «Յաւերժական Հայրենիք»

Հրայր Ճեպեճեան, Նիկոսիա, 9 Սեպտեմբեր 2011

ՓերոլիՈւրումպա հովիտի լեռնայինբարձրաւանդակին վրայ՝ ծովու մակերեսէն աւելի քան 2430 մետր բարձրութեամբ կը գտնուի աշխարհի եօթը հրաշալիքներէն «Մաչու փիչու»ն:

Ո՛չ միայն քաղաքին հմայքը, այլ նաեւ բարձրութեան պատճառած ճնշումը շնչահեղձ կ'ընէ անձը, բայց եւ այնպէս կ'արժէ երթալ ու տեսնել այս հին ժողովուրդին՝ հնգա ցեղախումբին «հին գագաթ» քաղաքը (Մաչու փիչու):

Քաղաքը շինուած է 1450-ական թուականներուն, երբ հնգա ցեղախումբի թագաւորութիւնը կ'ապրէր փառքի ու զօրութեան ամենէն տիրական օրերը, բայց 1572 թուականին՝ վախնալով սպանական գաղութատիրութենէն եւ ներթափանցումներէն ժողովուրդն ու թագաւորութիւնը լքած են իրենց հայրենիքը: Ըստ պատմական տուեալներուն, ամայի եւ լքեալ քաղաքը ժամանակի ընթացքին ծածկուելով խիտ ծառերով ու անտառներով՝ անկարելի դարձուցած է սպանական տիրապետութեան կողմէ անոր բացայայտումը: Կը շարունակուի առեղծուածային պատմութիւնը այս քաղաքին...

1911 թուականին Միացեալ Նահանգներու Ելլ համալսարանի պատմաբանասիրական ճիւղի դասախօս եւ հետազօտող Հերամ Պիսկամ յայտնաբերելով քաղաքը գայն անուանած է «Կորսուած քաղաք», որ 2007 թուականին դասուեցաւ աշխարհի եօթը հրաշալիքներու կարգին:

Հրաշալի է դիտել մարդկային պատմութեան ընթացքին կերտուած քաղաքակրթութիւն մը իր ճարտարապետական կոթողներով եւ գեղատեսիլ բնութեամբ, բայց նոյնքան զարմանալի է տեսնել անոր քաղաքակրթութեան անհետացումը թշնամիին

սպառնալիքներուն պատճառով, այս պարագային՝ Սպանիոյ գաղութատիրական փորձակներուն:

Կը շարունակեմ դիտել ու վայելել այս գեղեցիկ քաղաքը...: Մարդիկ ապրած են հոս՝ կերտելով ինքնուրոյն մշակոյթ, լեզու, հաւատք եւ անոր համար յատուկ մեհեան: Ու տակաւին տուն, ընտանեկան ու հաւաքական կեանք, կենցաղ, որոնք շաղախուելով բնութեան գեղեցկութեան հետ պատճառ դարձած են, որ մարդիկ արժեւորեն այս բոլորը համաշխարհային համակարգին մէջ եւս:

Այսօր դիտելով այս բոլորը, գեղեցկութիւնն ու մշակութային կոթողները հարց կու տամ. «Ո՞ր է այսօր իրական կեանքը այս քաղաքին եւ անոր ապրող նկարագիրին»: Գեղեցիկ աւերակներու կոյտին մէջէն կը փորձեմ տեսնել անհետացած ժողովուրդի մը կեանքը: Կը տեսնեմ նաեւ «հողին» ու «արմատին» անհրաժեշտութիւնը եւ անոնց գոյապայքարը...

Ինձա ցեղախումբը միակը չէ, որ ճուլումի եւ կորուստի ենթարկուած է, իսկ Մաչու փիչուն՝ «հին գագաթը» դարձած է հազարաւոր զբօսաշրջիկներու հմայքին գոհացում տուող «Աւերակ»... Միայն այդքան...:

«Հին գագաթին» վրայէն կը շարունակեմ որոնել իմ ժողովուրդիս՝ հայուն «հին» պատմութիւնը, որ այսօր «նոր»ի տարագ հագած է իր անկախ ու սեփական պետութեան քսանամեայ նորագոյն իրավիճակով ու նուաճումով:

Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետութիւններուն անկախութեան (առաջինը ճանչցուած միջազգային համակարգին մէջ, իսկ երկրորդը՝ տակաւին) քսանամեայ տարեդարձները կը նշենք եւ արդէն, բայց պետք չէ մոռնալ, որ անոնց պատմութեան ետին կանգնած է «հին» երկար ուղի մը, որուն վրայ արձանագրուած է մէկ կողմէ զոհողութիւն, աշխատանք եւ պայքար, իսկ միւս կողմէ՝ նահատակութիւն: Պատմութեան ընթացքին հայրենական զոյգ իրականութիւնները կերտուեցան զոհողութեամբ նուիրեալներու, որոնք հասկնալով հողին ստեղծած «արժեքը» կառչեցան անոր ու անոր ստեղծած արժեքին անկախացումը դարձաւ ամուր կեանքի խարիսխ հայրենաբնակ եւ սփիւռքի հայուն: Իր ինքնութեան եւ վերապրելու տեսլականը սփիւռքահայը տեսաւ իր հայրենի զոյգ հանրապետութիւններուն մէջ. բայց աւելին. Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետութիւններուն անկախացումով հայու ոգին իր ազգային արժեքներով լեցուեցաւ եւ հպարտացաւ: Այս երկու իրականութիւնները անհրաժեշտ են մեր գոյապայքարի ճամբուն շարունակութեան համար:

Այսօր ինքզինք կը պարտադրե կարելոր հարցում մը:

«Ինչպէ՞ս պահել անկախացած հողն ու անոր արժեքը...»:

Թեւ ներկայիս անհետացած է սպանական գաղութատիրութեան վտանգը, ինչպէ՞ս էր

Ինձա ցեղախումբին պարագային, բայց եւ այնպէս գոյութիւն ունին մեր ազգային կեանքը վտանգող այլ սպառնալիքներ: Մեկնելով այն իրականութենէն, որ «պատմութիւնը կրնայ ինքզինք կրկնել» (յար ու նման Ինձա ցեղախումբին պատմական տուեալներուն) հարց կու տամ. «Կարելի՞ է, որ Մաչու Փիչուի վարկածը իր «հին» ժառանգով իրականանայ նաեւ մեր հայ իրականութեան մէջ»: Հայաստանէն եւ որոշ համեմատութեամբ նաեւ Ղարաբաղէն արտագաղթը սպառնալիք ըլլալու աստիճան մտահոգիչ երեւոյթ է:

Հարագատ հողէն հայուն հեռանալն ու զայն լքելը դուռ կը բանայ հայուն «արժեքին» թուլացումին եւ այդ «արժեքէն» տուեալ տարածքներու դատարկումին:

Սփիւռքահայութեան «պարտադրուած» կարգավիճակէն մեկնած կրնանք հաստատել, որ ի գին ամէն տեսակ զոհողութեան կը փորձենք ամուր պահել հայու արժեքը՝ իր հողէն դուրս, սակայն ինչո՞ւ սփիւռքեան փորձառութիւնը կրկնել հայրենի իրականութեան մէջ եւ անկախացած հայրենիքէն հեռանալ՝ տարածուելով աշխարհի չորս ծագերուն: Յաճախ օտար երկիրներու մէջ կը հանդիպինք Հայաստանէն արտագաղթած հայորդիի, որուն հետ զրոյցի ընթացքին անպայմանօրէն կը շեշտուի արտագաղթի պատճառը. անոնք կ'ըսեն. «Դժուար են մեր պայմանները Հայաստանի մէջ...»:

Որքան դիպուկ է ժողովրդային ասացուածքը. «Ամէն մարդու մանուկը կու լայ», եւ ամէն մարդ կը կարծէ, թէ ի՞ր «մանուկին լացը» ամէնէն բարձրն է եւ իւրայատուկը: Ճամբորդութիւններու ընթացքին կը տեսնեմ, որ իւրաքանչիւր երկիր կ'ապրի իրեն յատուկ տազնապներ, որոնք իրենց մէջ մեծ են: Այս եղած է պատմութեան ընթացքը, երբ քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային սպառնալիքները միշտ առկայ եղած են ամենուրեք, թէկուզ տարբեր տարողութեամբ:

Հայուն այսօրուան կարգավիճակը իւրայատուկ է իր ցեղասպանութեամբ եւ պահանջատիրութեամբ: Այս իւրայատկութենէն մեկնելով՝ հայը պետք է զգաստանայ թէ՛ սփիւռքեան եւ թէ՛ հայրենի ու ղարաբաղեան մակարդակով, զգաստանայ, որպէսզի պահէ, բարելաւէ եւ կառչած մնայ անկախացած հանրապետութիւններուն ու համախմբուի «Յաւերժական հայրենիք»ի հասկացողութեան շուրջ, նոյնիսկ երբ «լացը» մեծ է:

Կը շարունակեմ դիտել Մաչու Փիչուի ակերակները գեղեցիկ են եւ ունին հրաշալի նկարուելու արժանավայել հանգամանքը. կայ մշակոյթ մը, որ այսօր չկայ: Իրաւացի է բանաստեղծին խօսքը. «Երբ յիշատակս ալ թառամի այն ատեն ես կը մեռնիմ»:

Յիշատակը... Եթէ անցեալի նուաճուած իրականութիւններէն եկող, երեւոյթ է ան, բայց անպայմանօրէն անցեալի արժեքին յարատեւումն է, որ պետք է խօսի ու ապրի, այսօր եւ վաղը:

Ինձա ցեղախումբը հեռացաւ հողէն, չկրցաւ դիմանալ սպառնալիքներուն, բայց հեռացումին հետ կորսնցուց իր հողն ու անոր արժեքը՝ ետին ձգելով միայն պատմական

հրաշալի կոթող «Կորսուած քաղաք» անուան տակ:

Բայց ի՞նչ է եւ ո՞ր է հայուն փորձառութիւնը: «Կորսուած քաղաք», թէ՞ «Յաւերժական հայրենիք»:

Քսանամեակի մէկ եւ մեծ առաքելութիւնն է՝ հաւաքաբար կերտել «Յաւերժական հայրենիք»:

